

Υπόθεση C-238/20

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

5 Ιουνίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Augstākā tiesa (Senāts) (Ανώτατο Δικαστήριο, Λεττονία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

4 Ιουνίου 2020

Προσφεύγουσα και αναιρεσείουσα:

SIA Sātiņi-S

Αντίδικος κατ' αναίρεση:

Dabas aizsardzības pārvalde (Αρχή προστασίας του περιβάλλοντος)

[παραλειπόμενα]

Administratīvo lietu departaments (Τμήμα διοικητικών διαφορών)

Latvijas Republikas Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Λεττονίας)

ΔΙΑΤΑΞΗ

Στη Ρίγα, στις 4 Ιουνίου 2020

Το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) [παραλειπόμενα] [σύνθεση του αιτούντος δικαστηρίου]

εξέτασε στο πλαίσιο γραπτής διαδικασίας την αίτηση αναίρεσεως που κατέθεσε η SIA Sātiņi-S (στο εξής: αναιρεσείουσα) κατά της απόφασης του Administratīva apgabaltiesa (διοικητικού εφετείου), της 30ής Απριλίου 2019, στην ένδικη διοικητική διαφορά η οποία ανέκυψε από την προσφυγή που άσκησε η ως άνω εταιρία με αίτημα να διαταχθεί η Dabas aizsardzības pārvalde (Αρχή προστασίας του περιβάλλοντος) να εκδώσει ευνοϊκή προς αυτήν διοικητική πράξη περί χορήγησης αποζημίωσης για τις σοβαρές ζημιές που προκλήθηκαν στην

υδατοκαλλιέργεια, στα αγαθά ιδιοκτησίας της, από αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας.

Αντικείμενο και κρίσιμα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης

1. Η προστατευόμενη φυσική περιοχή «Sātiņu dīķi» («Λίμνες του Sātiņi») ορίστηκε ως ειδική ζώνη διατήρησης με το Ministru kabineta 1999. gada 15. jūnija noteikumi Nr. 212 «Noteikumi par dabas liegumiem» (διάταγμα 212 του υπουργικού συμβουλίου, της 15ης Ιουνίου 1999, περί προστατευόμενων φυσικών περιοχών).

Το 2002, η αναιρεσείουσα απέκτησε τα ακίνητα «Liegumi» («Προστατευόμενες περιοχές») και «Centri» («Κέντρα»), τα οποία ευρίσκονται στην προστατευόμενη φυσική περιοχή «Sātiņu dīķi». Οι λίμνες ιδιοκτησίας της αναιρεσείουσας καλύπτουν έκταση 600,7 εκταρίων (από τα 687 εκτάρια συνολικής έκτασης του ακινήτου της).

Το 2005, αυτή η εδαφική περιοχή περιλήφθηκε σε ζώνη διατήρησης ευρωπαϊκής σημασίας του δικτύου Natura 2000 (στο εξής: περιοχή του δικτύου Natura 2000).

2. Στις 16 Αυγούστου 2017, η αναιρεσείουσα υπέβαλε αίτηση στην Αρχή προστασίας του περιβάλλοντος, με αίτημα να της χορηγηθεί αποζημίωση για τις ζημιές που υπέστη η υδατοκαλλιέργεια στα ακίνητά της «Liegumi» και «Centri».

Η περιφερειακή διοίκηση Kurzeme της Αρχής προστασίας του περιβάλλοντος εκτίμησε ότι οι απώλειες που υπέστη η αναιρεσείουσα λόγω των ζημιών που προκλήθηκαν στις εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας της ίδιας ανέρχονται σε 87 428,50 ευρώ.

Η Αρχή προστασίας του περιβάλλοντος αρνήθηκε να χορηγήσει τη ζητηθείσα αποζημίωση για τις σοβαρές ζημιές που προκλήθηκαν στην υδατοκαλλιέργεια από αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας, με την αιτιολογία ότι η αναιρεσείουσα είχε ήδη λάβει το ανώτατο επιτρεπόμενο ποσό ενίσχυσης ήσσονος σημασίας (de minimis).

3. Κατά την Αρχή προστασίας του περιβάλλοντος, στην υπό κρίση υπόθεση τυγχάνει εφαρμογής το όριο των 30 000 ευρώ της ήσσονος σημασίας ενίσχυσης που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 717/2014 της Επιτροπής, της 27ης Ιουνίου 2014, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (στο εξής: κανονισμός 717/2014).

Ο κανονισμός 717/2014 εφαρμόζεται στη Λεττονία κατά τα προβλεπόμενα στο Ministru kabineta 2015. gada 29. septembra noteikumi Nr. 558 «De minimis atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtība zvejniecības un akvakultūras nozarē»

(διάταγμα 558 του υπουργικού συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2015, περί λεπτομερών ρυθμίσεων του υπολογισμού και της χορήγησης των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, στο εξής: διάταγμα 558), και στο Ministru kabineta 2016. gada 7. jūnija noteikumi Nr. 353 «Kārtība, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem, un minimālās aizsardzības pasākumu prasības postījumu novēršanai» (διάταγμα 353 του υπουργικού συμβουλίου, της 7ης Ιουνίου 2016, περί της διαδικασίας καθορισμού του ύψους των απωλειών που υφίστανται οι ιδιοκτήτες ή οι χρήστες της γης λόγω σοβαρών ζημιών που προκαλούν αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας, και περί των ελάχιστων απαιτήσεων που πρέπει να πληρούν τα μέτρα προστασίας για την πρόληψη ζημιών στο εξής: διάταγμα 353).

Η Αρχή προστασίας του περιβάλλοντος αποφάνθηκε ότι η αναιρεσείουσα είχε ήδη τύχει της ανώτατης επιτρεπόμενης ήσσονος σημασίας ενίσχυσης κατά τη διάρκεια περιόδου τριών οικονομικών ετών και ότι, επομένως, η καταβολή της ζητηθείσας για το 2017 αποζημίωσης θα υπερέβαινε το προβλεπόμενο στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 717/2014 όριο για την ήσσονος σημασίας ενίσχυση των 30 000 ευρώ.

4. Η αναιρεσείουσα άσκησε ένδικη προσφυγή με αίτημα να διαταχθεί η Αρχή προστασίας του περιβάλλοντος να της χορηγήσει αποζημίωση για τις σοβαρές ζημιές που προκλήθηκαν στην υδατοκαλλιέργεια, στα αγαθά ιδιοκτησίας της, από αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας.

Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το όριο για την ήσσονος σημασίας ενίσχυση επιβάλλεται στις κρατικές ενισχύσεις προς αποφυγή στρεβλώσεων της εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντιθέτως, η αντιστάθμιση απωλειών δεν συνιστά πλεονέκτημα παρεχόμενο από το κράτος. Η αντιστάθμιση απωλειών είναι η αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη επιχείρηση κατά την εκτέλεση αποστολών δημόσιου συμφέροντος.

Κατά την εφαρμογή του σημείου 39 του διατάγματος 353, δημιουργείται μια κατάσταση στην οποία οι απώλειες που υφίστανται οι μικρές επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια τριετούς περιόδου καλύπτονται κατά 100 %, ενώ, στην περίπτωση της αναιρεσείουσας, η οποία διαχειρίζεται μεγάλες εκτάσεις λιμνών και ευρίσκεται σε περιοχή του δικτύου 2000, η αποζημίωση καλύπτει μόνο το 12 % των απωλειών που υπέστη.

5. Τα δικαστήρια απέρριψαν τα ως άνω αιτήματα τόσο σε πρώτο όσο και σε δεύτερο βαθμό.

Η αναιρεσείουσα άσκησε αναίρεση, υποστηρίζοντας ότι οι ενισχύσεις που υπερβαίνουν το ανώτατο όριο των ήσσονος σημασίας ενισχύσεων κατά τη

διάρκεια τριετούς περιόδου πρέπει να κοινοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και δεν επιτρέπεται να χορηγηθούν έως ότου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κρίνει την ενίσχυση συμβατή προς την εσωτερική αγορά. Οι κρατικοί φορείς μπορούσαν να είχαν διεκπεραιώσει τη διαδικασία κοινοποίησης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

6. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στην υπό κρίση υπόθεση οι διάδικοι διαφωνούν ως προς το αν η αποζημίωση για σοβαρές ζημιές που προκλήθηκαν στην υδατοκαλλιέργεια από αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας σε περιοχές του δικτύου Natura 2000 υπόκειται στα όρια των ήσσονος σημασίας ενισχύσεων που εφαρμόζονται στις πληρωμές κρατικών ενισχύσεων.

Παρατιθέμενες διατάξεις του εθνικού δικαίου και του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

7. Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

7.1 Άρθρο 17 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

7.2 Άρθρο 3, παράγραφος 2, και αιτιολογική σκέψη 15 του κανονισμού 717/2014 της Επιτροπής, της 27ης Ιουλίου 2014, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.

7.3 Άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχεία α' και β', και άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2009/147/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών.

8. Εθνική νομοθεσία:

8.1 Sugu un biotopu aizsardzības likums (νόμος περί διατήρησης ειδών και βιοτόπων)

[«]Άρθρο 4. Αρμοδιότητες του υπουργικού συμβουλίου:

Το υπουργικό συμβούλιο θεσπίζει:

[...]

6) τις διαδικασίες για τον καθορισμό του ύψους των απωλειών που υπέστησαν οι χρήστες του εδάφους λόγω σοβαρών ζημιών που προκλήθηκαν από αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας, καθώς και τις ελάχιστες απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν τα αναγκαία μέτρα προστασίας για την πρόληψη ζημιών·

[...][»]

[«]Άρθρο 10. Δικαίωμα αποζημίωσης των ιδιοκτητών ή των χρηστών της γης:

(1) Οι ιδιοκτήτες ή οι χρήστες της γης δικαιούνται αποζημίωση από τα κονδύλια του κρατικού προϋπολογισμού που προβλέπονται για τον σκοπό αυτό για τις σοβαρές ζημιές που προκαλούν αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας, εφόσον έλαβαν τα αναγκαία μέτρα προστασίας και εφάρμοσαν, σύμφωνα με τις γνώσεις, τις δυνατότητες και τις πρακτικές ικανότητές τους, μεθόδους που σέβονται το περιβάλλον για την πρόληψη ή τον περιορισμό των ζημιών. Οι ιδιοκτήτες ή οι χρήστες της γης δεν δικαιούνται αποζημίωση εάν συνέβαλαν υπαιτίως στην πρόκληση της ζημίας ή στην αύξηση του ύψους αυτής με σκοπό να λάβουν αποζημίωση.

[...]

(3) Η αποζημίωση για σοβαρές ζημιές που προκαλούν αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας δεν καταβάλλεται εάν ο ιδιοκτήτης ή ο χρήστης της γης έλαβε άλλες κρατικές ή δημοτικές πληρωμές ή πληρωμές από την Ευρωπαϊκή Ένωση οι οποίες προβλέπονται άμεσα ή έμμεσα για τους ίδιους περιορισμούς της οικονομικής δραστηριότητας ή για τις ίδιες ζημιές που προκαλούν αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας σε σχέση με τις οποίες προβλέπεται αποζημίωση από τις νομοθετικές διατάξεις, ή εάν ο αιτών λαμβάνει ενίσχυση δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 2328/2003, (ΕΚ) αριθ. 861/2006, (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 και (ΕΚ) αριθ. 791/2007 και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1255/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.[»]

8.2 Lauksaimniecības un lauku attīstības likums (νόμος περί γεωργίας και αγροτικής ανάπτυξης)

Άρθρο 5:

[«][...]

(7) Το υπουργικό συμβούλιο θεσπίζει τις λεπτομερείς ρυθμίσεις διαχείρισης και ελέγχου των ενισχύσεων που χορηγούν το κράτος και η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη γεωργία καθώς και τις λεπτομερείς ρυθμίσεις διαχείρισης και ελέγχου των ενισχύσεων που χορηγούν το κράτος και η Ευρωπαϊκή Ένωση για την αγροτική ανάπτυξη και την αλιεία.

[...][»]

8.3 Διάταγμα 558 του υπουργικού συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2015, περί λεπτομερών ρυθμίσεων του υπολογισμού και της χορήγησης των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας

(εφαρμοστέο στην υπό κρίση υπόθεση, και καταργηθέν από το 2018. gada 21. Novembra noteikumiem Nr. 715 «Noteikumi par de minimis atbalsta uzskaites un riešķiršanas kārtību un de minimis atbalsta uzskaites veidlapu paraugiem») (διάταγμα 715, της 21ης Νοεμβρίου 2018, περί λεπτομερών ρυθμίσεων του υπολογισμού και της χορήγησης των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας και περί των υποδειγμάτων των εντύπων για τον υπολογισμό των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας).

Σημείο 1: [«]Στο παρόν διάταγμα καθορίζονται οι λεπτομερείς ρυθμίσεις υπολογισμού και χορήγησης των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, βάσει του κανονισμού 717/2014 της Επιτροπής, της 27ης Ιουνίου 2014, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (στο εξής: κανονισμός 717/2014 της Επιτροπής).[»]

Σημείο 2: [«]Για τη λήψη ήσσονος σημασίας ενίσχυσης βάσει των προβλεπομένων στα άρθρα 3, 4 και 5 του κανονισμού 717/2014 της Επιτροπής, ο αιτών την ενίσχυση οφείλει να υποβάλει στον χορηγούντα την ενίσχυση φορέα αίτηση ενίσχυσης ήσσονος σημασίας (παράρτημα 1) (στο εξής: αίτηση). Στην αίτηση μνημονεύονται η ήσσονος σημασίας ενίσχυση την οποία έχει λάβει ο αιτών κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους και των δύο προηγούμενων οικονομικών ετών, καθώς και η προβλεπόμενη ήσσονος σημασίας ενίσχυση, ανεξαρτήτως του τρόπου και του φορέα χορήγησης της ενίσχυσης. Σε περίπτωση σώρευσης ήσσονος σημασίας ενισχύσεων, ο αιτών την ενίσχυση παρέχει επίσης πληροφορίες σχετικά με τις λοιπές ενισχύσεις που έχει λάβει για το συγκεκριμένο έργο και για τις ίδιες επιλέξιμες προς επιχορήγηση δαπάνες. Κατά την παροχή πληροφοριών σχετικά με τις ήσσονος σημασίας ενισχύσεις και άλλες προβλεπόμενες κρατικές ενισχύσεις, ο αιτών την ενίσχυση υποδεικνύει τις ενισχύσεις τις οποίες έχει ζητήσει και επί των οποίων ο χορηγών την ενίσχυση φορέας δεν έχει εκδώσει ακόμη απόφαση. Εάν δεν έχει λάβει στο παρελθόν ήσσονος σημασίας ενίσχυση, ο αιτών την ενίσχυση του είδους αυτού μνημονεύει τη σχετική πληροφορία στην αίτησή του.[»]

8.4 Διάταγμα 353 του υπουργικού συμβουλίου, της 7ης Ιουνίου 2016, περί της διαδικασίας καθορισμού του ύψους των απωλειών που υφίστανται οι ιδιοκτήτες ή οι χρήστες της γης λόγω σοβαρών ζημιών που προκαλούν αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας, και περί των ελάχιστων απαιτήσεων που πρέπει να πληρούν τα μέτρα προστασίας για την πρόληψη ζημιών (κείμενο που εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση):

Σημείο 1: [«]Το παρόν διάταγμα θεσπίζει:

1.1 Τη διαδικασία για τον καθορισμό του ύψους των απωλειών που υφίστανται οι ιδιοκτήτες ή οι χρήστες της γης λόγω σοβαρών ζημιών που προκαλούν

αποδημητικά είδη ζώων και είδη ζώων που δεν συνιστούν θηράματα τα οποία τυγχάνουν ειδικής προστασίας (στο εξής: απώλειες)·

[...][>]

Σημείο 39: [«]Κατά την έκδοση της απόφασης σχετικά με τη χορήγηση της αποζημίωσης, η διοίκηση πρέπει να τηρεί τις ακόλουθες απαιτήσεις:

39.1 Να χορηγεί την αποζημίωση τηρώντας τους περιορισμούς τομέα και δραστηριότητας που μνημονεύονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 1408/2013 της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας («de minimis») στον γεωργικό τομέα (στο εξής: κανονισμός 1408/2013 της Επιτροπής), ή στο άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 717/2014 της Επιτροπής, της 27ης Ιουνίου 2014, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (στο εξής: κανονισμός 717/2014 της Επιτροπής).

39.2 Να εξασφαλίζει ότι το ποσό της αποζημίωσης δεν αυξάνει το συνολικό ποσό της ήσσονος σημασίας ενίσχυσης που χορηγήθηκε κατά το κρίσιμο οικονομικό έτος και κατά τα δύο προηγούμενα οικονομικά έτη σε επίπεδο που να υπερβαίνει το όριο της ήσσονος σημασίας ενίσχυσης που καθορίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/2013 της Επιτροπής (οικονομικοί φορείς οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην πρωτογενή παραγωγή γεωργικών προϊόντων) ή στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 717/2014 της Επιτροπής [οικονομικοί φορείς οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας βάσει του κανονισμού (ΕΕ) 1379/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, για την κοινή οργάνωση των αγορών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, την τροποποίηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1184/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 104/2000 του Συμβουλίου]. Κατά την εξέταση του ποσού της αποζημίωσης, η ληφθείσα ήσσονος σημασίας ενίσχυση αξιολογείται σε σχέση με ενιαία επιχείρηση. Ως ενιαία επιχείρηση νοείται επιχείρηση η οποία πληροί τα κριτήρια που θεσπίζονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/2013 και στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 717/2014 της Επιτροπής.[>]

Σημείο 40: [«]Εντός προθεσμίας δύο μηνών από τον καθορισμό του ύψους των απωλειών, ο [αρμόδιος] υπάλληλος εκδίδει είτε απόφαση χορήγησης της αποζημίωσης, στην οποία καθορίζεται το ποσό αυτής, είτε απόφαση άρνησης χορήγησης της αποζημίωσης.[>]

Λόγοι για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης

9. Κατά το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο), πρέπει να καθοριστεί, καταρχάς, το εφαρμοστέο νομοθετικό πλαίσιο, ήτοι, πρέπει να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν η αποζημίωση η οποία καταβάλλεται για απώλειες προκαλούμενες από προστατευόμενα πτηνά και άλλα ζώα που επηρεάζουν οικονομικούς φορείς στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας πρέπει να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση.

9.1 Απαντώντας στις ερωτήσεις του Senāts (Ανωτάτου Δικαστηρίου), ο αρμόδιος [στον τομέα αυτό] φορέας –το Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Περιφερειακής Ανάπτυξης)– διατείνεται, παραπέμποντας στην απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 19ης Μαρτίου 2013, Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. (C-399/10 P και C-401/10 P, EU:C:2013:175), ότι η αποζημίωση για τις απώλειες που προκαλούν προστατευόμενα ζώα στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας πρέπει να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση.

Έχουν επίσης δημοσιευθεί, στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κοινοποιήσεις ενισχύσεων οι οποίες χορηγήθηκαν σε παρόμοιες καταστάσεις, όπως, για παράδειγμα, στην υπόθεση SA.50367 (2018/N), η οποία αφορά την καταβολή αποζημίωσης για τις ζημιές που προκάλεσαν προστατευόμενα ζώα.

9.2 Εντούτοις, το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα επέκτασης της σχετικής με τις κρατικές ενισχύσεις νομοθεσίας στις πληρωμές αποζημιώσεων.

Οι πληρωμές αποζημιώσεων θεσπίζονται για την εκπλήρωση ορισμένων υποχρεώσεων δημόσιου συμφέροντος, ήτοι, στην υπό κρίση περίπτωση, για την αποχή από τη λήψη μέτρων προστασίας των αλιευτικών πόρων από τις ζημιές που προκαλούν πτηνά και άλλα ζώα. Το κράτος επιβάλλει αυτό το είδος υποχρέωσης χάριν του δημόσιου συμφέροντος, επιβάλλοντας περιορισμούς στη διαχείριση ορισμένων εδαφικών περιοχών.

Οι υποχρεώσεις δημόσιου χαρακτήρα που προβλέπει το κράτος όσον αφορά την επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση ειδική ζώνη διατήρησης επιβάλλονται κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και, κατ' ουσίαν, της οδηγίας 2009/147/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (στο εξής: οδηγία 2009/147).

Κατά το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο), η αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από πτηνά και άλλα ζώα συνιστά αποζημίωση για τις απώλειες που υφίσταται ο θιγόμενος, κατά την έννοια του άρθρου 17 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και όχι συμπληρωματική πληρωμή, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση.

Η προμνησθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. παρέχει ορισμό της έννοιας της «κρατικής ενίσχυσης», πλην όμως αφορά

κυρίως την προκαταβολή μετόχου επ' ευκαιρία της αύξησης του κεφαλαίου επιχείρησης. Το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) θεωρεί ότι το περιεχόμενο της έννοιας της κρατικής ενίσχυσης που όρισε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προμνησθείσα υπόθεση δεν καλύπτει σαφώς την αποζημίωση για τις απώλειες που υπέστη η αναιρεσείουσα στην υπό κρίση υπόθεση.

9.3 Κατόπιν ανάλυσης του άρθρου 1 του κανονισμού 717/2014, σε συνδυασμό με την αιτιολογική του σκέψη 15, το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) συμπεραίνει ότι ο εν λόγω κανονισμός δεν τυγχάνει, εκ πρώτης όψεως, εφαρμογής στην αποζημίωση για απώλειες που προκλήθηκαν από αποδημητικά πτηνά ή άλλα ζώα ή πτηνά ή άλλα ζώα που δεν συνιστούν θηράματα.

Επομένως, κατά την άποψη του Senāts (Ανωτάτου Δικαστηρίου), οι απώλειες αυτές δεν καλύπτονται ούτε από την εθνική νομοθεσία που θέτει σε εφαρμογή τον κανονισμό 717/2014, ήτοι, το διάταγμα 558 του υπουργικού συμβουλίου.

9.4 Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την ερμηνεία και την εφαρμογή των Συνθηκών, το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) κρίνει αναγκαίο να υποβάλει το ερώτημα αυτό στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) δεν μπόρεσε να βρει την απάντηση στο νομικό αυτό ζήτημα στη μέχρι σήμερα νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

10. Ανεξαρτήτως του αν η αποζημίωση μπορεί να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση, πρέπει επίσης να εξεταστεί το ζήτημα του εύλογου ύψους της αποζημίωσης.

10.1 Το δικαίωμα ιδιοκτησίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 17 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει το δικαίωμα κάθε προσώπου να χρησιμοποιεί τα αγαθά που του ανήκουν και να λαμβάνει δίκαιη αποζημίωση για την επιβολή ορισμένων περιορισμών στη χρήση αυτή.

10.2 Ο αρμόδιος στον τομέα αυτό φορέας –το Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Περιφερειακής Ανάπτυξης)– διατείνεται ότι το ύψος της αποζημίωσης δεν ισοδυναμεί με το ποσό των απωλειών που όντως υπέστη ο θιγόμενος, δεδομένου ότι ο κύριος παράγοντας ο οποίος επηρεάζει, στην πράξη, το ύψος της υπολογιζόμενης αποζημίωσης είναι, για παράδειγμα, η έκταση των λιμνών ιχθύων. Στην πραγματικότητα, ο τύπος που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό της αποζημίωσης δεν λαμβάνει υπόψη τον αριθμό των ιχθύων που καταβροχθίστηκαν, ήτοι το εύρος της ζημίας που προκλήθηκε όντως στην υδατοκαλλιέργεια.

10.3 Το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) εκτιμά ότι η αποζημίωση για τον περιορισμό του δικαιώματος ιδιοκτησίας πρέπει να είναι πραγματική και ουσιαστική, ήτοι, πρέπει να διασφαλίζει εύλογη αποζημίωση των απωλειών που όντως υπέστη η αναιρεσείουσα. Στην οδηγία 2009/147 δεν εξετάζεται το ζήτημα της αποζημίωσης, πλην όμως επισημαίνεται ότι, για να προληφθούν σοβαρές

ζημίες στην αλιεία, τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίσουν εξαιρέσεις από τις απαιτήσεις της οδηγίας αυτής.

Κατά το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο), καίτοι είναι αληθές ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν διακριτική ευχέρεια για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της κατάλληλης προστασίας των πτηνών και της διασφάλισης των οικονομικών συμφερόντων, εντούτοις, στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτείται μια λύση εννοιολογικώς παρόμοια σε επίπεδο βασικών αρχών όσον αφορά την εύλογη αποζημίωση που απορρέει από υποχρέωση επιβαλλόμενη από νομική πράξη της Ένωσης.

10.4 Η μέχρι σήμερα νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ερμηνεία και την εφαρμογή του άρθρου 17 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν παρέχει σαφή απάντηση στο ζήτημα αυτό.

11 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο) εκτιμά ότι, προκειμένου να αποσαφηνιστεί ο τρόπος εφαρμογής των κανόνων σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις και με την αποζημίωση λόγω τήρησης των περιορισμών που επιβάλλονται από τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, είναι αναγκαία η υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διατακτικό

Βάσει του άρθρου 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, [παραλειπόμενα] το Senāts (Ανώτατο Δικαστήριο):

αποφασίζει

Υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- 1) Κατ' ορθή ερμηνεία του δικαιώματος σε δίκαιη αποζημίωση λόγω περιορισμού του δικαιώματος ιδιοκτησίας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 17 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιτρέπεται να είναι η αποζημίωση που χορηγεί ένα κράτος για τις απώλειες που προκαλούνται στην υδατοκαλλιέργεια σε περιοχή του δικτύου Natura 2000 από πτηνά προστατευόμενα βάσει της οδηγίας 2009/147/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, σημαντικά κατώτερη των απωλειών που όντως υπέστη ο θιγόμενος;
- 2) Συνιστά η αποζημίωση που χορηγεί ένα κράτος για τις απώλειες που προκαλούνται στην υδατοκαλλιέργεια σε περιοχή του δικτύου Natura 2000 από πτηνά προστατευόμενα βάσει της οδηγίας 2009/147/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, κρατική ενίσχυση κατά την

έννοια των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

- 3) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, έχει εφαρμογή σε αποζημίωση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη το όριο των 30 000 ευρώ της ήσσονος σημασίας ενίσχυσης που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 717/2014 της Επιτροπής, της 27ης Ιουνίου 2014, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας;

Αναστέλλει την ενώπιόν του διαδικασία έως την έκδοση της απόφασης του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

[παραλείπόμενα] [μνεία στο γεγονός ότι κατά της απόφασης δεν χωρεί ένδικο μέσο και υπογραφές]

ΕΠΙΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ